

**Förutsättningar för ett stärkt miljö- och
klimatarbete i stadsdelsförvaltningarna
genom involvering av lokala föreningslivet**

Dokumentation och rekommendationer

December 2025

start.stockholm

Förutsättningar för ett stärkt miljö- och klimatarbete i
stadsdelsförvaltningarna genom involvering av lokala föreningslivet.
Dokumentation och rekommendationer.

December 2025

Jon Möller, projektledare
Kommunikationsavdelningen
Miljöförvaltningen
Stockholms stad

Sammanfattning

Stadsdelsförvaltningarnas arbete med att involvera föreningslivet i klimatomställningen är ett långsiktigt arbete. För att skapa goda förutsättningar behöver utvecklingen utgå från befintliga och redan väl fungerande metoder inom andra områden än miljö- och klimat. Genom att successivt integrera frågor om miljö- och klimat i nuvarande arbetssätt finns förutsättningar för ett effektivt arbete.

Stadsledningskontoret och miljöförvaltningen har viktiga roller i att utveckla styrning respektive stöd samt att stimulera samverkan såväl internt inom staden som externt med föreningslivet.

Denna dokumentation redovisar budgetuppdraget, utredningens genomförande och de rekommendationer som har framkommit.

Innehåll

Sammanfattning	3
Beskrivning av uppdraget	5
Avgränsning av utredningen	5
Genomförande av utredningen	6
Sammanfattning från intervjuerna med stadsdelsförvaltningarna	7
Sammanfattning från workshopparna.....	9
Utredningens rekommendationer	10
Stadsdelsförvaltningar (SDF)	10
Miljöförvaltningen (MF)	11
Stadsledningskontoret (SLK)	12
Övriga fackförvaltningar och bolag	13

Beskrivning av uppdraget

Budgetuppdraget som redovisas i denna dokumentation formulerades i stadens budget 2025:

”Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna för ett stärkt klimatarbete i stadsdelsnämnderna, med fokus på involvering och delaktighet.”

Miljöförvaltningen har tolkat budgetuppdragets beskrivning ”fokus på involvering och delaktighet” som att stadens verksamheter ska jobba aktivt och utåtriktat (externt) med att engagera, involvera, samverka och samskapa lösningar tillsammans med lokala föreningslivet och näringslivet. Det är ett fokus som förvaltningen för övrigt även har i det pågående EU-projektet Scale Stockholm (maj 2024 - april 2026) som genomfört kraftsamlingsträffar för och samskapat pilotprojekt med det lokala föreningslivet inom de fyra stadsdelsförvaltningarna Järva, Enskede-Årsta-Vantör, Södermalm och Norra innerstaden för att utveckla nya metoder.

I denna dokumentation ingår exempel och förslag på involvering som inkluderar både miljö- och klimatrelaterade insatser då en viktig utgångspunkt har varit att lyssna in och lyfta fram stadsdelsförvaltningarnas egna exempel på involvering samt deras möjligheter och utvecklingsbehov för kommande år.

Stadsdelsförvaltningarna betonade tidigt i utredningen att utvecklingen av ett aktivt utåtriktat lokalt miljö- och klimatarbete måste byggas på och vävas in i deras ordinarie processer, inte i nya separata tjänster eller forum. Därför fokuserar redovisningens slutsatser och medskick på insatser som utgår från och stärker befintliga tjänster, arbetssätt och system inom staden.

Avgränsning av utredningen

Lokala näringslivet

Vid intervjuerna med de elva stadsdelsförvaltningarna blev det tydligt att det var stor variation på deras kontakter med det lokala näringslivet och få av dessa förvaltningar hade en funktion som var lokal näringslivssamordnare. De avvaktade för att kunna utgå från stadens nya näringslivspolicy som var under utveckling under året.

Förvaltningen har efter samtal med stadsdelsförvaltningarna och stadsledningskontoret kommit fram till att inte inkludera näringslivet i detta budgetuppdrags utredning.

Kommunikation till invånare

Förvaltningen har kommit fram till att inte heller inkludera kommunikation direkt till invånare i detta budgetuppdrag. Miljöförvaltningen har en utpekad satsning 2025–2026 på att utveckla metoder för implementering av miljöprogram och andra styrdokument. Inom det uppdraget arbetar förvaltningen tillsammans med främst stadsdelsförvaltningar och trafikkontoret med att kommunicera till invånare kring konsumtion.

Stadsledningskontoret har även en gemensam kommunikationsgrupp med miljöförvaltningen, trafikkontoret och Stockholm Vatten och Avfall AB (SVOA) som nyligen har tagit fram och lanserat ett stadsövergripande budskap för stadens miljö- och klimatkommunikation - ”Följ med på resan”.

Genomförande av utredningen

Ambition och inriktning

Miljöförvaltningens ambition har varit att ta reda på hur stadsdelsförvaltningarna kan få en tydlig roll för ökad involvering av det lokala civilsamhället i klimatomställningen. Vad ska rollen vara och vilka förutsättningar behöver eventuellt skapas? Vilket stöd behövs från stadens fackförvaltningar och/eller bolag? Uppdragets fokus har varit att inventera nuvarande och möjliga arbetssätt/metoder och insatser – både det som fungerar och som behöver utvecklas.

Organisation

Budgetuppdraget har letts av miljöförvaltningen (MF) med stöd av stadsledningskontoret (SLK). Inledande öppna samtal har skett med ansvariga avdelningschefer på samtliga elva stadsdelsförvaltningar (SDF) under våren. Varje SDF har själva utsett vilka personer, förutom avdelningschefer, som skulle delta. Efter samtalen sammanställde MF synpunkter och förslag som var grunden för två gemensamma fysiska workshoppar dit flera funktioner från alla elva stadsdelsförvaltningar samt SLK blev inbjudna.

Tidplan och aktiviteter

Februari

- Framtagande av uppdragsbeskrivning.

Mars

- Inledande samtal om involvering av lokala föreningslivet genom digitala intervjuer med varje SDF.
- Sammanställning av intervjuerna och återkoppling.

Juni

- Två fysiska workshoppar med flera olika funktioner från MF, SLK och alla SDF för att dela erfarenheter, exempel och förslag till aktiviteter för involvering av lokala föreningslivet inom miljö- och klimatområdet.
- Sammanfattning och analys av workshopparna.

September

- Sammanställning av dokumentation och förslag till rekommendationer.

Oktober

- Avstämning gentemot majoritetens budgetförslag för 2026
- Digitalt gemensamt möte med ansvariga chefer på alla SDF för återkoppling om insikter kring förutsättningar och rekommendationer i utredningen, samt nya budgetuppdrag 2026 om involvering av föreningslivet inom miljö- och klimatområdet.

November

- Gemensam fysisk träff med alla SDF för att stämma av utredningens dokumentation och fortsatt arbete 2026.

Sammanfattning från intervjuerna med stadsdelsförvaltningarna

- SDF anser allmänt att de inte har tillräckligt med resurser för ett aktivt externt arbete med föreningar. SDF anser även att de inte har tillräcklig kompetens för att aktivt driva på miljöfrågor externt tillsammans med lokala föreningar. Om staden ska jobba utåtriktat även inom detta område behövs mer resurser och struktur, och stöd från miljöförvaltningen.
- SDF anser att det är bra när fackförvaltningar genomför något större miljöinitiativ. Det blir större kraft om hela staden gör miljöåtgärder. Det behövs samordning centralt som driver på. Ett alternativ är att flera SDF kan samarbeta och jobba tillsammans med involvering av föreningslivet inom miljö.

- SDF verksamheter anser att de är synliga lokalt och att de skulle kunna lotsa fler frågor och förfrågningar från föreningslivet och andra aktörer vidare i stadens organisation. Men detta behöver i så fall organiseras.
- SDF miljösamordnare jobbar internt med vad stadens egna verksamheter ska genomföra. Det är främst SDF förenings-samordnare och samordnare för platssamverkan som jobbar externt och har nätverk och utbyte med det lokala föreningslivet inom sociala frågor.
- Vad gäller utbyte med och involvering av föreningslivet generellt så har SDF många insatser och aktiviteter tillsammans med lokala föreningar; exempelvis inom områdena meningsfull fritid med barn och unga, integrationsarbetet och trygghets-skapande åtgärder.
- Några exempel på metoder och verktyg som SDF använder idag för att främja involvering som de skulle kunna använda för att involvera lokala föreningar i klimatomställningen är:
 - a) Medborgarförslag
 - b) Föreningsstöd
 - c) IOP [Idéburet Offentligt Partnerskap]
 - d) Platsaktivering
 - e) Platssamverkan
- SDF roll skulle kunna vara att, genom sin lokalkännedom och sina kontakter:
 - a) Agera lots för intresserade föreningar.
 - b) Identifiera behov och möjligheter.
 - c) Ha kontakter med föreningar.
- Fackförvaltningarnas roll skulle kunna vara att, genom sin sakexpertis:
 - a) Ge fakta vid behov, vägleda medarbetare, ge stöd vid sökande av finansiering.
 - b) Genomföra pilotprojekt med stadsdelsförvaltningar.

Sammanfattning från workshopparna

- Initiativ som bygger på ett aktivt engagemang kommer regelbundet från lokala föreningar, men ofta saknas någon på SDF som kan ta emot det och vara kontaktperson. Det behövs en funktion på SDF som kan vara lots och facilitator. För att uppmuntra till fler initiativ från föreningar behöver SDF även kommunicera aktivt att de vill ha förslag och är öppna för idéer från och aktiviteter för lokala föreningar.
- Det är även viktigt att SDF och övriga förvaltningar och bolag med lokal verksamhet kan erbjuda lokaler för att uppmuntra till möten och samarbete mellan olika föreningar, till exempel en lokal mötesplats eller arena för nätverkande och förmedling av goda exempel inom miljö och klimat.
- Andra viktiga faktorer är inkludering och målgruppsanpassning, engagerad personal, innovationstänk och att ett utåtriktat arbetssätt främjas av den politiska prioriteringen.
- Kunskap, information och kommunikation är viktiga förutsättningar för föreningarna. Både att de kan erbjudas ökad miljökunskap och miljöfakta från staden men även att de kan få möjligheter att dela kunskap och goda exempel med varandra.
- Stadsdelsförvaltningarnas föreningsstöd är en möjlighet för lokala föreningar att öka och utveckla sitt engagemang och sina aktiviteter inom miljö- och klimatområdet.
- Det är viktigt att utnyttja befintliga arenor och mötesplatser såsom stadsdelsevenemang, föreningsnätverk, trygghets- och miljövandringar, medborgarkontor, fritidsbibliotek, men också användning av sommarjobbare för att involvera föreningslivet inom miljöområdet.
- Inom flera befintliga funktioner och samarbeten kan miljö- och klimatfrågor adderas. Exempel är odlingsföreningar, samhällsvägledare, kultursamordnare och lokala värdar.
- Håll Sverige rent och Naturskyddsföreningen är exempel på viktiga etablerade samarbetspartners för SDF inom miljöområdet.

Utredningens rekommendationer

Stadsdelsförvaltningar (SDF)

Efter intervjuer och workshoppar är det tydligt att alla elva SDF har ett intresse för att jobba med klimat och miljö externt och involvera föreningar. De förstår att de behöver jobba med dessa frågor och använda metoder som kopplar till stadens miljöprogram 2030 och klimathandlingsplan 2030. De har en vilja och önskan att utveckla detta arbetsområde.

SDF har stor erfarenhet av utbyte med föreningar inom andra frågor än miljö- och klimatarbetet. De betonar att de behöver bygga vidare på de resurser och kunskaper som redan finns i ordinarie tjänster, rutiner, strukturer och kontakter med det lokala föreningslivet och inte introducera nya.

En bra utgångspunkt för det fortsatta lokala arbetet är de exempel på involvering av föreningslivet inom miljö- och klimatområdet som en del SDF redan har genomfört och arbetar med idag. Några sådana exempel identifierades vid intervjuerna, presenterades och diskuterades vid workshopparna. Det ledde till ytterligare förslag till aktiviteter som fler eller samtliga SDF skulle kunna testa och införa under 2026:

Involvera föreningar

- Tillverka och placera ut fågelholkar med föreningar och kolonister.
- Rädda groddjur i samarbete med förening.
- En förskola som samarbetar med biodlarförening som har gjort insektshotell.
- Boende i bostadsrättsföreningar (brf) som får redskap, jord och brukaravtal att odla.
- Odlingar i pallkragar för föreningar.

Kunskapsutbyte

- Samarbete mellan SDF föreningssamordnare, kultursamordnare och miljösamordnare.
- Skapa nätverk eller referensgrupp för utbyte och samtal med lokala föreningar inom miljö- och klimatområdet.
- Erbjud miljökunskap och miljöfakta till lokala föreningar i SDF nuvarande nätverk.
- Bjuda in lokala föreningar att dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

- Platssamverkan med polis, bostadsbolag, lokalt näringsliv, civilsamhället för att utveckla ett område och då även inkludera miljö- och klimatåtgärder.

Mötesplatser

- Diskutera miljö- och klimatfrågor på föreningars årsmöten.
- Lägga till miljö- och klimatfrågor i de lokala trygghetsvandringarna eller arrangera miljövandringar tillsammans med föreningar.
- Nattvandrarföreningar kan även prata om t ex återbruk.
- Upplåta rum för miljömöten med och mellan godkända föreningar på medborgarkontoret.
- Utställningar, föreläsningar, och samtal med föreningar på medborgarkontoret.
- Använd och utveckla befintliga samarbetsformer inom miljö, till exempel Håll Sverige rent.
- Inkludera miljöaktiviteter och medverka på föreningars öppna evenemang och festivaler.
- Bjud in föreningar till platsaktivering som SDF ansvarar för.
- Bjud in odlingsföreningar och koloniträdgårdsföreningar till sommartorg.

Miljöförvaltningen (MF)

Förvaltningen har genom intervjuerna och workshopparna identifierat flera viktiga frågor, möjligheter och önskemål för att utveckla stadens arbete med att involvera föreningslivet inom miljö- och klimatområdet. Förvaltningen har kommit fram till att några väsentliga frågor behöver fortsätta att utredas för att kunna utveckla formerna för ett lämpligt samarbete mellan förvaltningen och SDF och tydliggöra deras behov av stöd.

Även SDF:s behov av stöd ifrån och samarbete med övriga fackförvaltningar och bolag som har lokala verksamheter behöver utvecklas. Arbetet kan utgå från lärdomar från kontakter och aktiviteter som har testats och genomförts inom EU-projektet Scale Stockholm, som började i maj 2024 och slutar i april 2026.

För närvarande är förvaltningens olika stödfunktioner inriktade på att utveckla stadens interna miljö- och klimatarbete och ge stöd till SDF miljösamordnare. Därför behöver metoder och stöd nu även tas fram och utvecklas på miljöförvaltningen för det externa arbetet med att involvera och samverka med Stockholm föreningsliv inom miljö- och klimatområdet.

Miljöförvaltningen ska enligt stadens budget för 2026 fortsätta utreda former för involvering av föreningslivet inom miljö- och klimatområdet i ett nytt budgetuppdrag:

”Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna utreda former för utvecklat samarbete med civilsamhället inom miljö- och klimat utifrån lärdomar i tidigare genomförda pilotprojekt.”

Exempel på rekommendationer för miljöförvaltningen i linje med det fortsatta uppdraget:

- Stötta de föreningar som startat pilotprojekt inom EU-projektet Scale Stockholm, tillsammans med berörda stadsdelsförvaltningar och fackförvaltningar.
- Stötta stadsdelsförvaltningarna vid eventuella önskemål om möten med föreningar liknande de kraftsamlingar som skett inom EU-projektet Scale Stockholm.
- Facilitera en ökad samverkan mellan SDF miljösamordnare, föreningssamordnare och kommunikatörer.
- Delta i stadsledningskontorets nätverk Sveriges bästa föreningsklimat med stadens samtliga föreningssamordnare för att kunna identifiera behov och ge vägledning.
- Se över möjligheten att samarbeta med nationella föreningar inom miljö- och klimat för att avlasta stadsdelsförvaltningarna och miljöförvaltningen vid behov hos lokala föreningar att ge råd till/möta medlemmar och invånare.

Stadsledningskontoret (SLK)

Stadsledningskontoret har i uppdrag att utveckla flera områden som relaterar till stadens lokala föreningsliv. Dessa bör marknadsföras och ytterligare utvecklas framöver.

- Stadens nätverk Sveriges bästa föreningsklimat, som samlar föreningssamordnare från olika förvaltningar, är ett värdefullt kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan stadens förvaltningar i syfte att samordna stadens insatser och utveckla stadens stöd till och samverkan med föreningslivet. Nätverket kan även inkludera samverkan och involvering av föreningar inom miljö- och klimatområdet.

- Stadens nuvarande webbportal för föreningslivet ger möjligheter till att utveckla informationen och lägga till delar som vänder sig till föreningar som fokuserar på miljö- och klimatfrågor. Kännedomen om denna webbportalen behöver ökas.
- SLK har under 2025 utrett och tagit fram förslag till hur kriterier för miljö- och klimatområdet skulle kunna inkluderas i stadens föreningsstöd. SLK har kommit fram till att föreningsstöd för miljö och klimat bör vara på lokal nivå hos SDF men att det nuvarande föreningsstödet ska inkludera kriterier miljö- och klimatpåverkan. Dessa kriterier kommer SLK att utveckla i samråd med SDF och MF under 2026.
- Införandet av en digital plattform för hanteringen av stadens alla föreningsstöd under 2026 gör det möjligt att få en överblick över samtliga föreningar som söker och får bidrag i stadens elva stadsdelsförvaltningar. Digitaliseringen innebär även att samtliga SDF behöver uppdatera sina lokala riktlinjer för föreningsstöd. Då kan även kriterier för miljö- och klimat läggas till och beskrivas i deras riktlinjer för de lokala föreningsstöden.

Övriga fackförvaltningar och bolag

Flera av stadens förvaltningar och bolag har regelbundna lokala verksamheter och aktiviteter inom stadsdelsförvaltningarnas områden där även föreningar kan ingå. Några exempel är kulturförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, idrottsförvaltningen, stadens bostadsbolag, Stockholm Vatten och Avfall AB (SVOA) och Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB). Idag finns en del utbyte mellan dessa och stadsdelsförvaltningarna lokalt, men det finns behov av ett närmare samarbete för att utveckla involveringen av det lokala föreningslivet inom miljö- och klimatfrågor.

En möjlighet är att fackförvaltningar och bolag bjuds in till regelbundna lokala möten av varje SDF för att stämma av lokala aktiviteter med föreningslivet inom miljöområdet, där både miljösamordnare och föreningssamordnare deltar. Parallellt kan samtliga förvaltningar och bolag som har lokala verksamheter och aktiviteter ta kontakt med respektive SDF och hitta en kontaktperson där för ett kontinuerligt informations- och erfarenhetsutbyte.

När lokala evenemang planeras kan fackförvaltningar och bolag stämma av med närmaste SDF för samarbete, eventuell medverkan eller överföring av kontakter till föreningslivet och annan viktig information.